

МАЛЬОПИС ЯК РІЗНОВИД СТОРІТЕЛІНГУ В НАВЧАННІ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Міщук Наталія Йосипівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної біології та методики навчання природничих дисциплін, Тернопільський національний педагогічний університет імені

Володимира Гнатюка

mishchuk@chem-bio.com.ua

М'ялковська Іванна Іванівна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини), Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

mjalkovska@chem-bio.com.ua

Інновації в сучасному українському освітньому просторі тісно пов'язані з реалізацією компетентнісного підходу. У «Концептуальних засадах реформування середньої школи» визначено десять ключових компетентностей НУШ. Першою з-поміж них указано комунікативну компетентність, тобто таку динамічну комбінацію знань, умінь і навичок, що безпосередньо пов'язана з педагогічною майстерністю вчителя. Зокрема йдеться про «вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування» [8, 11]. Однак в умовах активного розвитку цифрових комунікацій, коли книжкова культура витісняється на периферію, традиційні шляхи формування мовно-мовленнєвої компетентності вимагають оновлення. Як зазначає Н. Бондаренко, «віртуалізація спілкування в сучасному глобалізованому світі перетворила його на втрачене мистецтво, якого потрібно вчити заново» [2].

Згідно досліджень закордонних (Bryant S. C. (1985), A. Akgun, H. Keskin, H. Ayar, E. Erdogan (2015), D. Folino (2001); D. Sole, D. Wilson (2002); K. Dalkir, E. Wiseman (2004); E. Evans (2008); S. Collins (2021) та ін.) та вітчизняних (К. Крутій, Л. Зданевич (2017), Н. Скакун (2018), Н. Лашук (2018), Н. Бондаренко (2019); С. Паламар, М. Науменко (2019), О. П'ятецька (2020), О. Подоляк (2020), М. Кірносова (2020), С. Ковпик (2021)) вчених, дієвою технологією в умовах тотальної діджиталізації, є сторітелінг (з *англ.* буквально – «розповідання історій»), який став одним із ефективних поліфункціональних інструментів сучасної комунікації.

У педагогіці метод сторітелінгу відомий ще з 90-х років ХХ ст. з появою праць К. Egan «Teaching as storytelling» та М. Rossiter «Narrative and Stories in Adult Teaching and Learning».

В Україні дослідженням методу сторітелінгу почали займатися нещодавно і на сьогодні він вважається інноваційним в освіті. У дошкільній освіті сторітелінг вивчали А. Карнаухова [3], К. Крутій, Л. Зданевич [4]; використання сторітелінгу в професійній підготовці майбутніх педагогів — С. Паламар, М. Науменко [9] та ін.

Дискусійною є назва методу. Більшість науковців не знаходять адекватного аналога в українській мові і пропонують зберегти іншомовний термін. На думку Н. Бондаренко, «розказування історій – цілком прийнятна тимчасова терміносполука з перспективою вдосконалення. Написання ж англійського слова кирилицею (сторітеллінг) як з одним, так і з двома л, до чого вдається більшість науковців, нагадує “Та камон!”, “Ол ю нід із фуд” або рядки з гуморески Павла Глазового “Учить дід англійську мову”: “Пліз гет май шюз мен дід, бабо...” [2]. Оскільки ідеться про науковий стиль, компромісним варіантом, на думку Н. Бондаренко, може бути використання терміна мовою оригіналу – Storytelling [2].

Різновидом сторітелінгу, поряд з реальною чи фантастичною історією, оповіданням чи казкою, є мальопис або мальована історія. Це – своєрідний український відповідник терміну «комікс» (від англ. *comic* — комедійний, комічний, смішний; рідше вживається термін англ. *sequential art* — дослівно «послідовне мистецтво», яке використовує прийом «далі буде») — послідовність малюнків, зазвичай з короткими текстами, які створюють певну зв’язну розповідь. Тексти, зазвичай, мають специфічну форму «мовної бульки» («мовної хмарки», «мовного димка», виноски; англ. *speech balloon*), яка передає мову чи думку персонажа, заголовків і титрів. Початково комікси використовували карикатури для ілюстрації і розважали цікавими і простими історіями, розвинулись в окремий вид мистецтва з багатьма піджанрами.

Українські мальописи візуально не відрізняються від популярних американських коміксів. На думку М. Янюка термін «мальопис» потрібно «закріпити, адже це одна з частин ідентифікації українського культурного простору. Варто «заполонити» іноземний ринок українськими коміксами, представляючи їх незвичайними мальописами, у яких є свої специфічні риси, які наразі ще формуються» [1].

С. МакКлауд, автор книги «Зрозуміти комікс. Невидиме мистецтво» (англ. *Understanding comics*), дає таке визначення поняттю «комікс» – це «серія чорно-білих або кольорових розважальних малюнків, що ілюструє розвиток сюжету, представлений мінімальним, здебільшого діалогічним, текстом; коміксом є суміжні малюнки та інші зображення у смисловій послідовності призначені для передачі інформації та для викликання в глядача естетичного почуття» [6, 88].

У психолінгвістиці комікс розглядають як вид мовного твору, який сприймається, осмислюється й розуміється як текст, що функціонує у сполученні з невербальними компонентами. Основною ознакою коміксу за цим визначенням

виступає піктографічне письмо яке створюється за допомогою зображення предметів графічними методами, накресленнями й малюнками. М. Лівін називає комікс примиренням малюнка та слова в розповіді, де головне семіотичне навантаження приходить на малюнок [5].

У сучасному комунікативному просторі мальопис розглядають як самостійний інформаційний продукт у системі соціальних комунікацій, які безпосередньо впливають на розвиток учнів.

Мальопис – це не просто розвага чи розповідь із захоплюючим сюжетом. У навчанні він полегшує розуміння складних тем, актуалізує вивчений матеріал, перетворюється на повноцінний дидактичний матеріал та наочне демонстрування складних прикладів, розвиває логіку та творче мислення учнів, За рахунок стислості, граничності та неперевантаженості інформації у мальописах, вчитель може в доступній формі донести навчальну інформацію до учнів, а також урізноманітнити проведення уроків.

На українському книжковому ринку є чимало наукових книг для учнів з біології, хімії, фізики, астрономії, захоплююче представлених у формі мальописів:

Гонік Л., Весснер Д. Наука в коміксах. Біологія; пер. з англ. С. Зубченко. К.: Рідна мова, 2020. 312 с.;

Гонік Л., Кридлл К. Наука в коміксах. Хімія; пер. з англ. С. Попадюк. К.: Рідна мова, 2020. 256 с.

Гонік Л., Гафман А. Наука в коміксах. Хімія; пер. з англ. Н. Білоножко. К.: Рідна мова, 2021. 212 с.

Моско Р., Чад Дж. Наука в коміксах. Сонячна система: наше місце у космосі. Vivat, 2023 та ін.

Учням/ученицям подобається самостійно власноруч створювати мальописи до окремих навчальних тем. Цей процес відбувається у декілька етапів:

- 1) вивчення біологічного, хімічного чи фізичного процесу;
- 2) виникнення асоціації та встановлення аналогії;
- 3) виявлення та створення художнього образу (персонаж);
- 4) розробка сюжетної лінії, аналогічної з перебігом процесу;
- 5) оформлення коміксу та його презентація.

Застосування освітнього мальопису в навчанні природничих дисциплін дозволяє активізувати пізнавальну діяльність школярів, сприяє системному сприйняттю матеріалу і розвитку їхньої творчої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабій Р. Знайди і покажи мальопис: про комікси на українському ринку. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bookforum.ua/p/1297>.
2. Бондаренко Н. Storytelling як комунікаційний тренд і всепредметний метод навчання. *Молодь і ринок*. № 7 (174). 2019. Режим доступу: <http://surl.li/dxdpj>.

3. Карнаухова А. Цифрова візуалізація сторітелінгу як метод формування комунікативної компетентності майбутніх вихователів. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. Зб. наукових праць № 35 (1). 2021. С. 78–82. Режим доступу: <http://surl.li/dxdpe>.
4. Крутій К., Зданевич Л. Сторітелінг: мистецтво розповідання, або Як зацікавити й мотивувати дітей. *Дошкільне виховання*. 2017. № 7. С. 2–7. <http://surl.li/dxdow>.
5. Лівін М. Сторітелінг для очей вух і серця. Вид-во «Наш формат» [Електрон. вид.]. 2019. 184 с. Режим доступу: <https://coollib.com/b/503066/read>.
6. Макллауд С. Зрозуміти комікс. Невидиме мистецтво. К.: Рідна мова, 2019. 224 с.
7. Макллауд С. Створити комікс. Як розповідати історії в коміксах, манзі та графічних романах; перекл. з англ. Я. Стріхи. К.: В-во «РМ». 2020. 272 с.
8. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України; заг. ред. М. Грищенко. К., 2016. 36 с. Режим доступу: <http://surl.li/dxgdb>.
9. Паламар С., Науменко М. Сторітелінг у професійній підготовці майбутніх педагогів: сучасні інструменти. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє середовище сучасного університету»*. 2019. № 7. С. 48–55. Режим доступу: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/>

ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Мокрій Андрій Михайлович

магістрант спеціальності 014.08 Середня освіта(Фізика),

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Федчишин Ольга Михайлівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізики та методики її навчання,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

olga.fedchishin.77@gmail.com

Міждисциплінарні зв'язки – це відображення інтеграційних процесів, що відбуваються сьогодні в освіті, науці, суспільстві. Вони відіграють важливу роль в системі сучасної педагогічної освіти, забезпечують ефективну організацію навчально-пізнавальної діяльності, підвищують теоретичну та практичну підготовку здобувачів освіти. Відповідно, зростає роль викладача (учителя), як наставника, консультанта та керівника освітнього процесу.

Міждисциплінарні зв'язки, реалізовані у навчанні вимагають від здобувачів освіти використання нових та раніше отриманих знань з різних дисциплін, їх застосування до проблем реального світу, що забезпечує підвищення якості освіти.

Впровадження міждисциплінарного підходу в освітній процес висвітлено в роботах багатьох науковців, зокрема О. Волобуєвої О. Кривокопя, О. Коржової, Н. Самарук, А. Колот та ін.